Rangka Kerja Pengawalseliaan Berasaskan Kontrak bagi Kewangan Islam

Kewangan Islam memperoleh nilainya menerusi penggunaan pelbagai kontrak Syariah dalam urus niaga kewangan dengan menawarkan profil risiko dan pulangan yang berbeza. Kepatuhan yang tinggi oleh institusi kewangan Islam terhadap prinsip Syariah di bawah kontrak yang tersendiri ini telah memelihara kewibawaan dan kesahihan urus niaga kewangan Islam. Rencana ini memaparkan inisiatif utama di Malaysia bagi membina rangka kerja pengawalseliaan berasaskan kontrak yang menyeluruh bagi kewangan Islam.

Pembinaan Asas Undang-Undang yang Kukuh

Asas bagi tadbir urus dan pematuhan Syariah sepenuhnya bagi sektor kewangan Islam terus diperkukuh dengan pelulusan Akta Perkhidmatan Kewangan Islam (Islamic Financial Services Act, IFSA) 2013 pada bulan Disember 2012. Akta ini menyediakan premis undang-undang bagi rangka kerja pengawalseliaan kewangan Islam yang menyeluruh di Malaysia yang menggambarkan ciri-ciri khusus pelbagai jenis kontrak kewangan Syariah, dan menyokong keberkesanan penggunaan kontrak kewangan Islam yang berkesan dalam penawaran produk dan perkhidmatan kewangan Islam - daripada pemeteraian kontrak hinggalah kepada pembubaran institusi kewangan Islam yang gagal (Gambar Rajah 1). Pelulusan Akta ini adalah suatu langkah ke hadapan yang penting dalam menjajarkan prinsip undang-undang dan pengawalseliaan seiring dengan tuntutan Syariah selain boleh berperanan sebagai penanda aras yang berguna bagi pengembangan rangka kerja pengawalseliaan yang lebih menyeluruh pada peringkat global bagi membina keyakinan yang lebih kukuh terhadap undang-undang dan pengendalian operasi kewangan Islam.

Gambar Rajah 1

Rangka Kerja Pengawalseliaan Berasaskan Kontrak

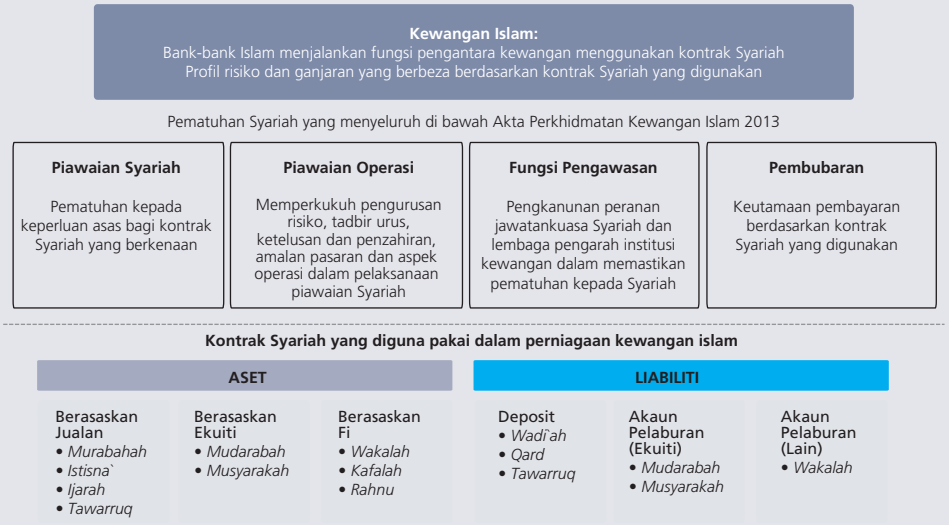

Bagi mencapai penjajaran yang lebih kukuh terhadap prinsip Syariah, tiga elemen dalam perundangan baharu tersebut perlu diberi perhatian:

- **Akta tersebut mentakrifkan dengan jelas skop aset dan liabiliti perniagaan perbankan Islam berdasarkan ciri-ciri kontrak yang mendasarinya.** Dari segi liabiliti, penggunaan kontrak Syariah yang memberi jaminan prinsipal seperti *qard, wadi`ah* dan *tawarruq* dalam pengambilan deposit dibezakan dengan jelas daripada kontrak Syariah yang tidak memberi jaminan prinsipal bagi tujuan pelaburan seperti *mudarabah* dan *wakalah*. Dari segi aset, skop

aktiviti pembiayaan turut memperjelas ciri-ciri khusus kontrak kewangan Islam yang meliputi kontrak pembiayaan ekuiti dan perkongsian seperti *musyarakah mutanaqisah*, kontrak pembiayaan berasaskan sewaan seperti *ijarah muntahia bittamleek*, dan aktiviti berasaskan yuran di bawah kontrak *wakalah*.

- **Peruntukan yang mentadbir urus perniagaan takaful mempertegas sifat kontrak Syariah yang mendasari rangka kerja operasi takaful.** Perundangan baharu ini memberi kesan undang-undang kepada pengasingan pemilikan dana antara peserta takaful dengan pemegang saham pengendali takaful mengikut tuntutan Syariah. Perkara ini diperkukuh melalui keperluan pengawalseliaan yang menekankan hubungan fidusiari antara pengendali takaful dengan peserta takaful seperti yang ditetapkan dalam kontrak *mudarabah* atau *wakalah* yang digunakan dalam perniagaan takaful, iaitu dana takaful hendaklah diuruskan bagi pihak dan untuk kepentingan peserta takaful.

- **Perundangan tersebut menyediakan rangka kerja undang-undang bagi pembubaran institusi kewangan Islam sejajar dengan elemen khusus kontrak kewangan Islam yang berkaitan (Gambar Rajah 2).** Aset yang diuruskan oleh bank-bank Islam bagi pihak pelabur dilindungi secara sah daripada aset bank-bank Islam berikutan larangan percampuran keuntungan dan kerugian antara akaun pelaburan dengan dana lain. Pengasingan yang serupa juga terpakai untuk jendela Islam dalam bank perdagangan dan bank pelaburan berlesen, iaitu aset dan dana operasi perbankan Islam diasingkan daripada perniagaan perbankan konvensional. Jika berlaku pembubaran sesebuah institusi kewangan Islam, bayaran kepada pendeposit perbankan Islam akan diberi keutamaan selaras dengan sifat kontrak jaminan yang digunakan dalam produk deposit perbankan Islam. Begitu juga bagi perniagaan takaful, aset dana takaful dan dana pemegang saham diasingkan dan digunakan untuk memenuhi liabiliti masing-masing jika berlaku pembubaran pengendali takaful. Obligasi ini berbeza tahap keutamaannya kerana ia tertakluk kepada kontrak khusus yang mendasari model perniagaan takaful.

Mengukuhkan Rangka Kerja Pengawalseliaan

Perundangan tersebut juga mengandungi peruntukan yang membolehkan Bank menetapkan keperluan pengawalseliaan untuk mendokong dan memastikan ia sejajar dengan rangka kerja operasi berasaskan kontrak Syariah. Dalam hal ini, Bank boleh menetapkan piawaian Syariah bagi kontrak perbankan Islam yang utama setelah berunding dengan Majlis Penasihat Syariah Bank. Piawaian ini bertujuan untuk mentakrifkan ciri penting prinsip asas Syariah yang diterima pakai oleh institusi kewangan Islam, di samping meningkatkan kepastian dan keyakinan orang ramai terhadap urus niaga kewangan Islam. Bank mengeluarkan Piawaian Syariah *Mudarabah* pada bulan Oktober 2012, manakala piawaian Syariah *murabahah, musyarakah, ijarah, wadi`ah* dan *istisna`* dijangka menyusul pada tahun 2013 dan 2014.

Bagi menyokong pelaksanaan piawaian Syariah yang berkesan dan memastikan pematuhan oleh institusi kewangan Islam, Bank juga mengeluarkan panduan atau piawaian pengendalian operasi berkaitan hal-hal Syariah. Panduan dan piawaian pengendalian operasi tersebut mengambil kira prinsip amalan yang utuh selain untuk memenuhi jangkaan Bank bagi pengurusan risiko, tadbir urus, penzahiran maklumat serta olahan perundangan dan perakaunan yang sesuai dan berkesan bagi kontrak utama kewangan Islam untuk memastikan pematuhan kepada Syariah di bawah kontrak kewangan Islam yang pelbagai. Sejak beberapa tahun lalu, jangkaan Bank terhadap lembaga pengarah dan pihak pengurusan institusi kewangan Islam dan jawatankuasa Syariahnya dalam memastikan pematuhan kepada Syariah sepenuhnya telah meningkat secara progresif, seiring dengan peningkatan kepentingan perniagaan kewangan Islam pada peringkat institusi, kumpulan dan keseluruhan sistem. Pada tahun 2012, Garis Panduan Pelaporan Kewangan untuk Institusi Perbankan Islam telah disemak dalam usaha untuk menambah baik kualiti maklumat untuk para pengguna penyata kewangan bagi menzahirkan profil risiko dan pulangan yang berbeza serta ciri-ciri yang dikaitkan dengan pelbagai kontrak kewangan Islam. Penambahbaikan selanjutnya terhadap panduan

Gambar Rajah 2

Keutamaan Pembayaran Berdasarkan Kontrak Syariah

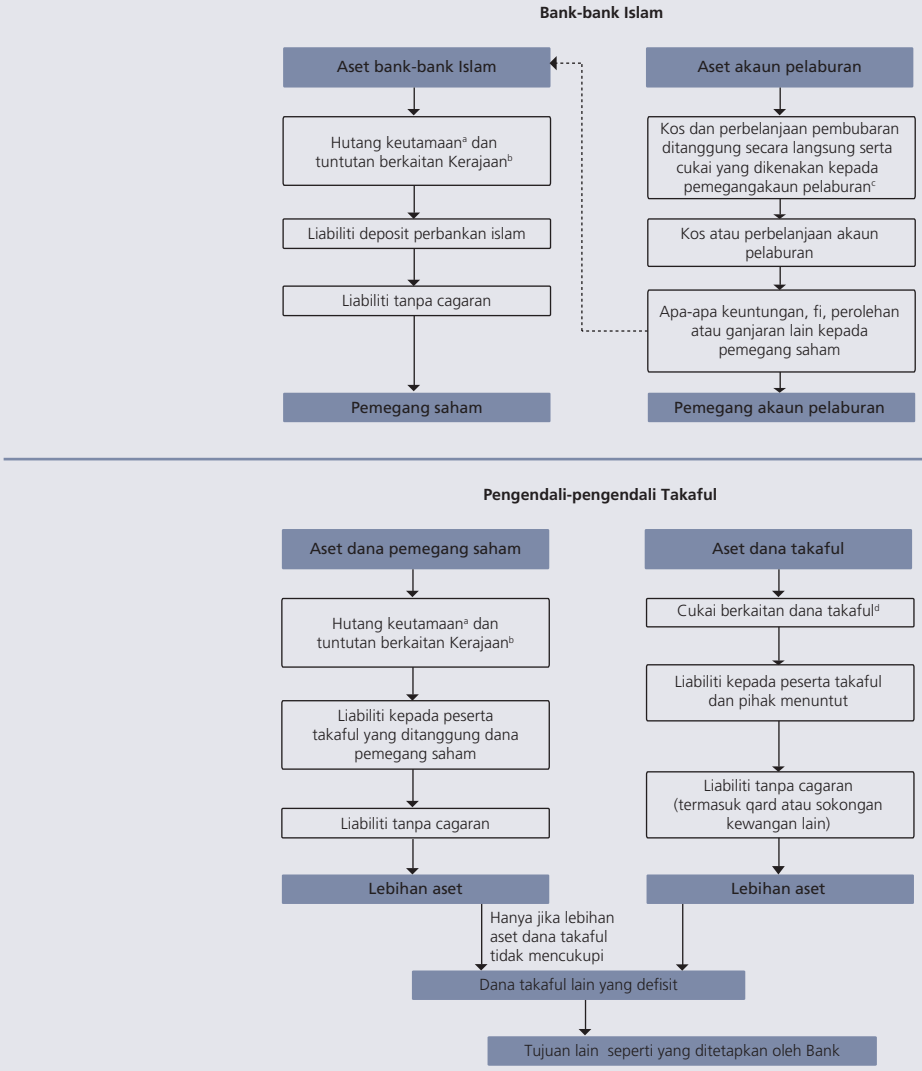

[a] Seksyen 292(1) Akta Syarikat 1965
[b] Seksyen 10 Akta Prosiding Kerajaan 1956
[c] Seksyen 292(1) (a) & (f) Akta Syarikat 1965
[d] Seksyen 292(1) (f) Akta Syarikat 1965

dan piawaian yang sedia ada akan terus dilaksanakan di bawah rancangan kerja tiga tahun untuk terus memperkukuh rangka kerja pengawalseliaan bagi penggunaan kontrak Syariah.

Bank mempunyai kuasa yang luas di bawah undang-undang untuk menangani isu ketidakpatuhan kepada piawaian Syariah dan pengendalian operasi. Ini termasuk keupayaan untuk mengarahkan tindakan pembetulan segera melalui campur tangan penyeliaan, selain rangka kerja penalti menyeluruh sebagai langkah pencegahan yang berwibawa.

Membina Infrastruktur Bersepadu pada Peringkat Kebangsaan

Malaysia telah membangunkan infrastruktur dan rangka kerja undang-undang yang menyeluruh untuk mendokong penguatkuasaan kontrak Syariah yang berkesan, menjangkaui undang-undang

dan peraturan perkhidmatan kewangan. Pada tahun 2010, Jawatankuasa Pengharmonian Undang-undang ditubuhkan dengan mandat untuk menyemak secara objektif undang-undang berkaitan yang lain, mencadang perubahan yang sesuai untuk mendapatkan pengiktirafan undang-undang terhadap ciri-ciri kontrak Syariah, serta memperkukuh kepastian undang-undang bagi urus niaga kewangan berlandaskan prinsip Syariah. Fokus semasa Jawatankuasa ini melalui kerjasamanya dengan pihak berkepentingan yang berkaitan adalah untuk merangka mekanisme berkesan untuk mengiktiraf kepentingan bermanfaat yang terhasil daripada kontrak pembiayaan seperti *ijarah* dan *musyarakah mutanaqisah* dalam Kanun Tanah Negara 1965 bagi melindungi kepentingan pihak-pihak yang berkontrak yang terlibat dalam pembiayaan secara Islam. Kepastian perundangan turut diperkasa menerusi pengiktirafan dari segi undang-undang terhadap peranan Majlis Penasihat Syariah Bank Negara Malaysia sebagai pusat rujukan bagi mahkamah dan penimbang tara bagi isu Syariah yang berkaitan dengan perniagaan kewangan Islam. Perkembangan ini penting untuk memastikan penggunaan prinsip kontrak Syariah yang tekal dalam urus niaga kewangan Islam.

Dari perspektif percukaian, prinsip percukaian neutral yang ditadbir oleh Jawatankuasa Keneutralan Cukai memastikan struktur kos urus niaga bagi penggunaan kontrak Syariah dalam kewangan Islam tidak melebihi kos urus niaga kewangan konvensional yang menjana kesan ekonomi yang sama lantas mengekalkan olahan percukaian yang setara.